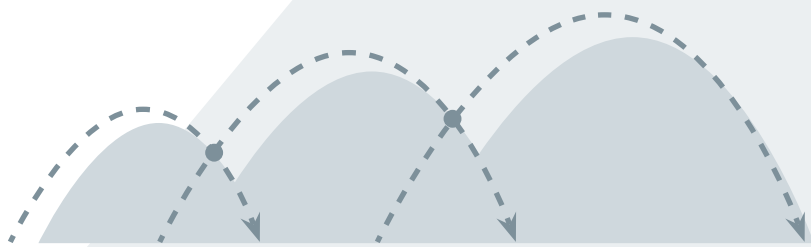

הכנסת
מרכז המחקר והמידע

החינוך הבדואי בנגב 2018

נתונים נבחרים

י' בטבת תשע"ט
18 בדצמבר 2018

כתיבה: אתי וייסבלאי, מרכז המחקר והמידע
אישור: יובל וורגן, ראש צוות
עריכה לשונית: "מערכת דברי הכנסת"
עיצוב והפקה: מחלקת הדפוס והפרסומים של הכנסת

מסמך זה נכתב לבקשת חה"כ טלב אבו עראר לקראת ציון יום הנגב בכנסת.

במסמך יוצגו נתונים בנושאים האלה:

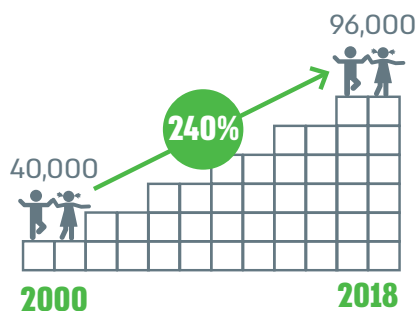
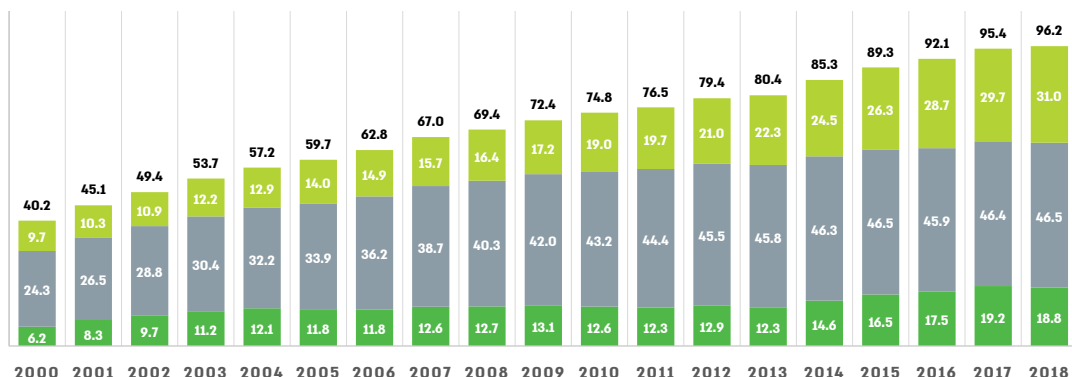
- תלמידים בחינוך הבדואי בנגב;
- ממוצע תלמידים בכיתה;
- בינוי כיתות ומבני חינוך;
- תלמידים בגני ילדים וילדים בני שלוש עד חמש שאינם לומדים בגני ילדים;
- שיעורי נשירה של תלמידים בחינוך הבדואי בנגב.

המסמך מבוסס על מסמך מרכז המחקר והמידע של הכנסת, חינוך בחברה הבדואית בנגב: תמונת מצב, מ-30 באוקטובר 2017, ומעדכן אותו.

מספר התלמידים בחינוך הבודאי בנגב

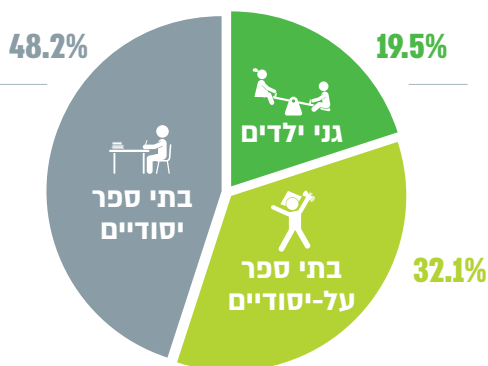
בשנת הלימודים תשע"ח (2017–2018) למדו במערכת החינוך כ-96,000 תלמידים בדואים תושבי הנגב.

תלמידים בחינוך הבודאי בנגב, 2000–2018

לאורך השנים חל גידול משמעותי במספר התלמידים הלומדים בחינוך הבודאי בנגב. מספר התלמידים בתשע"ח (2017–2018) היה 96,000, לעומת כ-40,000 תלמידים בשנת 2000 – גידול של כ-240% ב-18 שנים.

כ-19.5% מן התלמידים בחינוך הבודאי בנגב לומדים בגני ילדים (18,800 תלמידים), כ-48.2% בחינוך היסודי (46,500 תלמידים) וכ-32.1% בחינוך העל-יסודי (31,000 תלמידים).

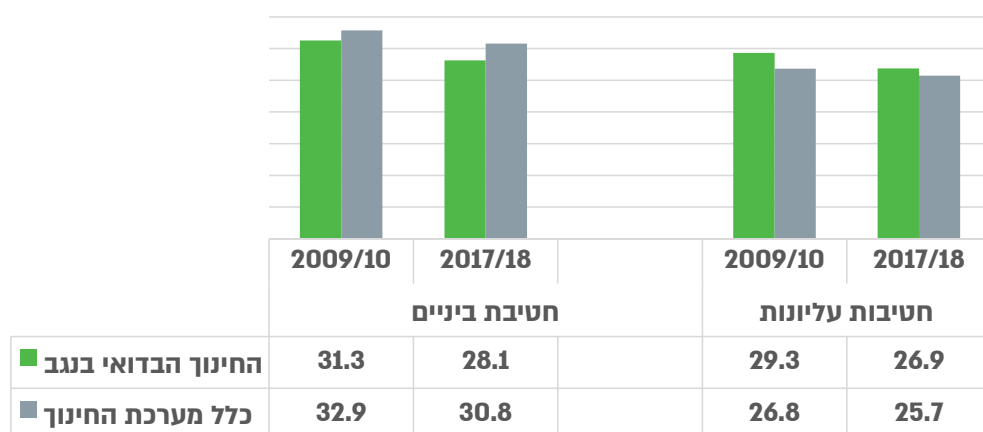
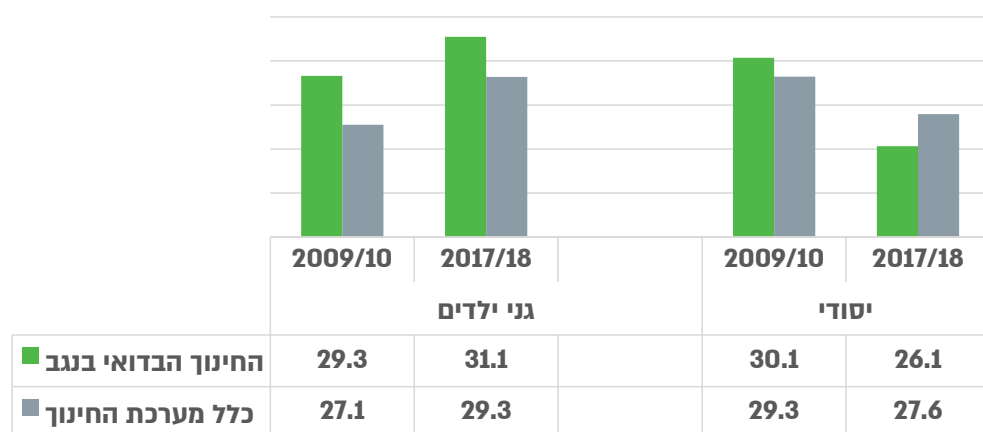
מספר התלמידים בכיתה בחינוך הבדואי בנגב

בשנים האחרונות חלה ירידה במספר התלמידים הממוצע בכיתה בחינוך הבדואי בנגב, וכן במספר התלמידים הממוצע בכיתה בכלל מערכת החינוך, עקב יישום המתווה לצמצום מספר התלמידים בכיתות בבתי הספר היסודיים שהחל בשנת הלימודים תשע"ו (2015–2016).

בשנת הלימודים תשע"ח (2017–2018), מספר התלמידים הממוצע בכיתה בחינוך הבדואי היה נמוך מזה שבכלל מערכת החינוך בבתי הספר היסודיים (26.1 תלמידים בכיתה לעומת 27.6, בהתאמה) ובחטיבות הביניים (28.1 תלמידים בכיתה לעומת 30.8, בהתאמה). עם זאת, מספר התלמידים הממוצע בכיתה בגני הילדים עלה בשנים האחרונות, ומספר התלמידים הממוצע בכיתת גן בחינוך הבדואי (31.1) גבוה מהממוצע במערכת החינוך (29.3).

מספר התלמידים הממוצע בכיתה בחינוך הבדואי בנגב, מתש"ע (2009–2010) עד תשע"ח (2017–2018)

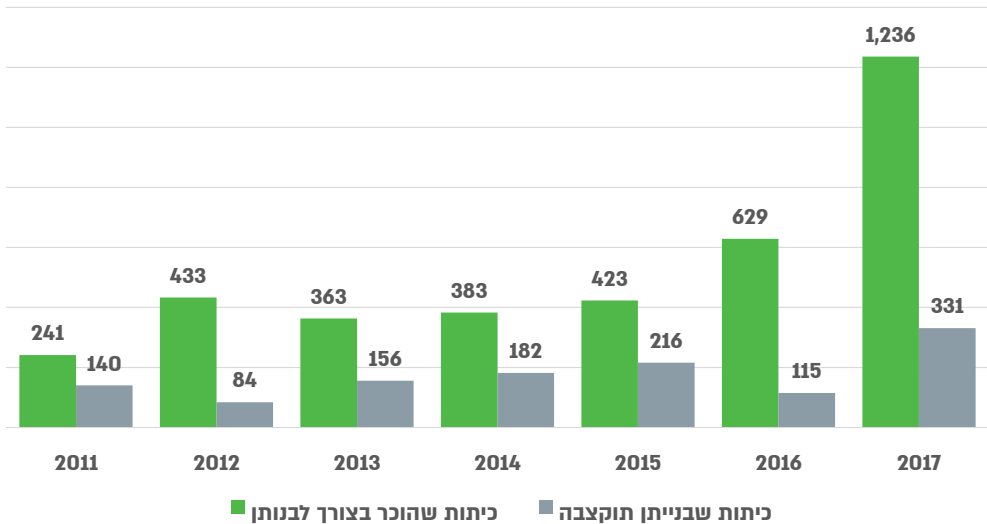
בינוי כיתות ומבני חינוך

למשרד החינוך תקציב פיתוח המיועד לבניית כיתות לימודים חדשות על פי צרכים הנובעים מהגידול הטבעי באוכלוסייה ומהגירה פנימית. תקצוב המשרד לבינוי כיתות נקבע באמצעות תוכניות חומש. מדי שנה מקבל המשרד מהרשויות המקומיות את צורכי הפיתוח במוסדות החינוך, ועל בסיס מגבלות תקציב והליך תיעודי הוא מחליט אם לתמוך בפרויקט באופן עקרוני ואם לתקצבו. התקציב מועבר לרשות המקומית, והביצוע בפועל מול קבלני הביצוע נעשה על ידי הרשות המקומית. בהמשך להחלטת הממשלה על תוכנית החומש למגזר הבדואי בשנים 2017–2021 הודיע משרד החינוך כי בשנים אלו בכוונתו לבנות בכל שנה 241 כיתות בית ספר חדשות ו-48 כיתות גן בחינוך הבדואי בנגב, כלומר בסך הכול ייבנו 1,204 כיתות חדשות ו-238 גני ילדים.

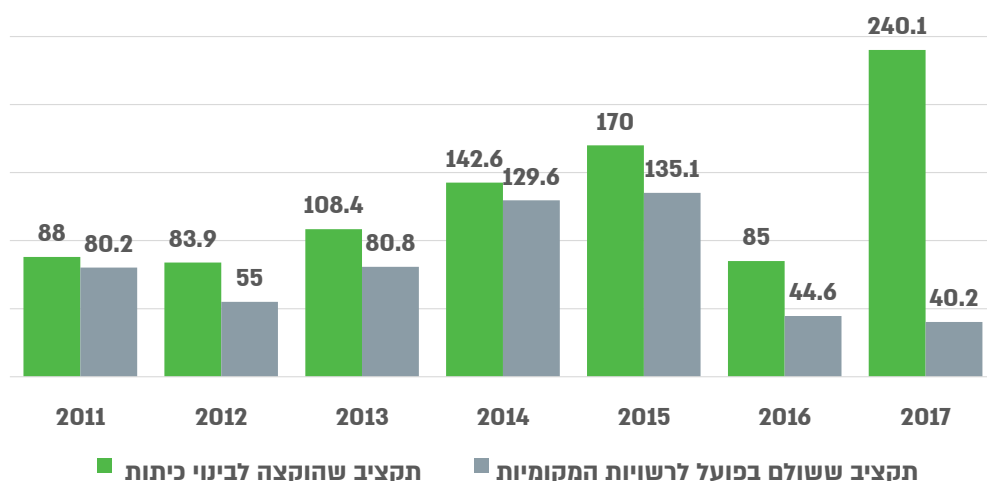
על פי נתוני משרד החינוך, בשנים 2011–2017 תוקצבה בנייה של 1,224 כיתות ביישובים הבדואיים בנגב, ובהן 172 כיתות גן.

כיתות שהוכר בצורך לבנותן וכיתות שבנייתן תוקצבה ברשויות הבדואיות בנגב, 2011–2017

התקציב הכולל שהקצה המשרד לבניית כיתות במערכת החינוך הבדואי בנגב בשנים 2011 עד 2017 היה כ-918 מיליון שקלים. מתוך תקציב זה, כ-565.4 מיליון שקלים הועברו בפועל לרשויות המקומיות לבניית כיתות שבנייתן כבר הושלמה. נדגיש כי לרוב חולף זמן בין הקצאת התקציב לבינוי כיתות על ידי משרד החינוך לבין מימושו בפועל על ידי הרשות המקומית והדיווח למשרד החינוך על השלמת הבינוי.

תקציב שהוקצה לבינוי כיתות ותקציב ששולם בפועל לרשויות לבינוי כיתות, (במיליוני שקלים) 2017–2011

בשנים 2011 עד 2017 נבנו ברשויות המקומיות הבדואיות בנגב 679 כיתות, ובהן 88 כיתות גן. כמחצית מכיתות אלו – 282 כיתות בית ספר ו-46 כיתות גן – נבנו בשנת 2017. למרות הגידול במספר הכיתות שנבנו, רק כמחצית מהכיתות ברשויות הבדואיות בנגב שבנייתן תוקצבה נבנו בפועל.

פירוט הנתונים על בינוי כיתות בחינוך הבדואי בנגב לפי רשות מקומית מובא בטבלה שלהלן.

בינוי כיתות ביישובים הבדואיים בנגב, 2017–2011

שיעור הכיתות שבנייתן הושלמה		כיתות שבנייתן הושלמה		כיתות שבנייתן תוקצבה		רשות מקומית
מכלל כיתות הגן	מכלל הכיתות	מהן כיתות גן	סך הכיתות	מהן כיתות גן	סך הכיתות	
23%	40%	6	110	26	278	אל-קסום
95%	71%	18	75	19	106	חורה
73%	70%	8	48	11	69	כסייפה
33%	42%	2	16	6	37	לקיה
100%	45%	16	111	16	247	נווה מדבר
58%	45%	14	42	24	93	ערערה בנגב
33%	67%	16	156	49	235	רהט
60%	82%	4	55	7	68	שגב שלום
28%	72%	4	66	14	92	תל שבע
51%	55%	88	679	172	1,224	סך הכול

ילדים בני שלוש עד חמש ברשויות הבדואיות בנגב שאינם לומדים בגני ילדים

אחת הסוגיות המהותיות העולות בהקשר של החינוך הבדואי בנגב היא מחסור בגני ילדים ביישובים הבדואיים הלא-מוכרים ושיעור נמוך של ילדים בגיל הרך הלומדים בגני ילדים בחינוך הבדואי בנגב. בשנת 2017 הקצה משרד החינוך תקציב ייעודי של 50 מיליון ש"ח לצורך מתן מענה לילדים בגיל חינוך חובה שאינם לומדים בגני הילדים.

על פי נתוני משרד החינוך, בשנת הלימודים תשע"ח (2017-2018), 19.4% מן הילדים הבדואים בנגב בגילי שלוש עד חמש לא למדו בגני ילדים (4,718 ילדים בסך הכול); בשנת הלימודים הקודמת, תשע"ז (2016-2017), 4,843 ילדים לא למדו בגני ילדים, והם 20.8% מן הילדים בגילים אלו ברשויות הבדואיות בדרום. במועצות האזוריות אל-קסום ונווה מדבר, המשרתות את אוכלוסיית היישובים הבדואיים הלא-מוכרים, יש שיעור גדול במיוחד של ילדים בגיל הרך שלא לומדים בגני ילדים. פירוט הנתונים לפי רשות מקומית מוצג בטבלה שלהלן.

ילדים בני שלוש עד חמש שאינם לומדים בגני ילדים, תשע"ח (2017-2018)

שם הרשות	מספר הילדים בני שלוש עד חמש ברשות	ילדים שאינם לומדים			שיעור הילדים שאינם לומדים מכלל הילדים ברשות
		גילאי חמש	גילאי ארבע	גילאי שלוש	
נווה מדבר	4,864	225	533	1,056	37.3%
אל-קסום	4,593	226	372	637	26.9%
כסייפה	1,544	55	140	192	25.1%
לקיה	1,361	39	70	165	20.1%
שגב שלום	948	26	49	80	16.4%
ערעה בנגב	1,695	30	62	133	13.3%
חורה	1,693	22	48	134	12.0%
תל שבע	1,893	28	33	85	7.7%
רהט	5,743	74	69	135	4.8%
סך הכול	24,334	725	1,376	2,617	19.4%

בראשית שנת הלימודים תשע"ט (2018-2019) נפתחו ברשויות הבדואיות בנגב 38 כיתות גן חדשות, ובהן 17 כיתות במועצה האזורית אל-קסום ושש כיתות במועצה האזורית נווה מדבר. בנוסף לכך, משרד החינוך החל להסיע תלמידי גני ילדים בני שלוש וארבע מהמועצות האזוריות אל-קסום ונווה מדבר, ובסך הכול מוסעים במועצות אלו 3,753 ילדים, מהם 1,579 בני שלוש ו-2,174 בני ארבע.

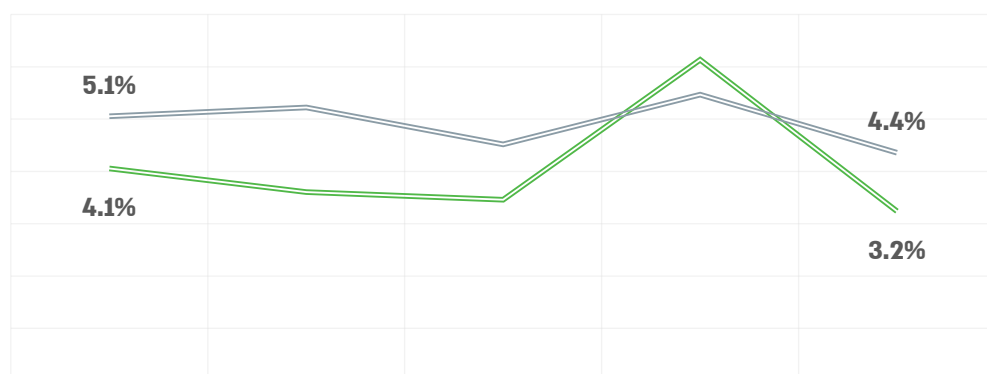

נשירת תלמידים ממערכת החינוך

בשנת הלימודים תשע"ז (2016/17) ובמעבר לשנת הלימודים תשע"ח (2017/18) עזבו את בתי הספר העל-יסודיים ביישובים הבדואים בנגב ולא השתלבו במסגרות חינוך חלופיות 1,380 תלמידים, ובהם 741 תלמידי כיתות ז'-ט' ו-444 תלמידי כיתות י'-י"ב, שהם כ-3.5% מן הלומדים בבתי הספר העל-יסודיים באותה שנה. 717 תלמידים נושרים (כ-52%), הם בנים.

תלמידים בחינוך הבדואי בנגב שנשרו במהלך שנת הלימודים או במעבר לשנת הלימודים שאחריה ולא השתלבו במסגרות לימוד חלופיות לפי מגדר, תשע"ג-תשע"ז (2012/2013-2016/2017)

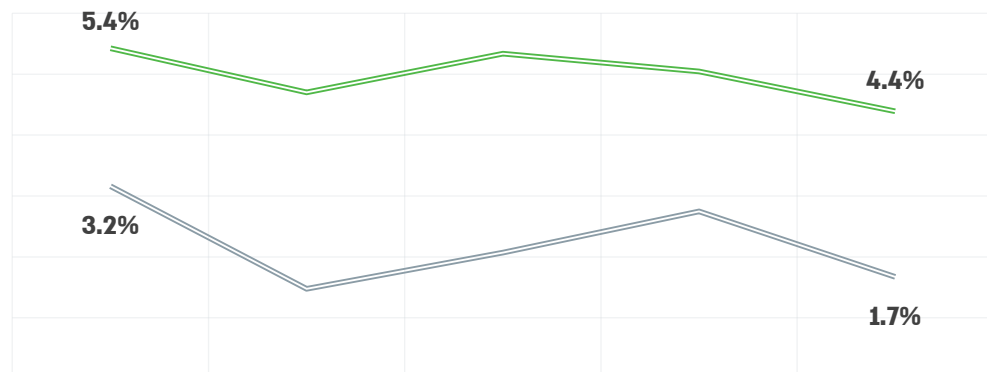
כיתות ז'-ט'

תשע"ז (2016/17) תשע"ו (2015/16) תשע"ה (2014/15) תשע"ד (2013/14) תשע"ג (2012/13)

בנות — בנים

כיתות י'-י"ב'

תשע"ז (2016/17) תשע"ו (2015/16) תשע"ה (2014/15) תשע"ד (2013/14) תשע"ג (2012/13)

בנות — בנים

פילוח הנתונים על הנשירה מבתי ספר ביישובים הבדואיים בנגב במעבר משנת לימודים אחת לשנה שאחריה, מעיד על פערים ניכרים בשיעור הנושרים בחינוך העל-יסודי ברשויות שונות. שיעורי הנשירה הגבוהים ביותר בשנת תשע"ז (2016/17) נמצאו ברהט, בערעה בנגב, במועצה האזורית אל-קסום ובנווה מדבר. שיעורי הנשירה הנמוכים ביותר נמצאו בלקיה ובתל שבע. כמעט בכל הרשויות המקומיות הבדואיות שיעור הנשירה פחת בין שנת הלימודים תשע"ו לתשע"ז.

נשירת תלמידים ביישובים הבדואיים בנגב, תשע"ד (2013-2014) – תשע"ז (2016-2017)

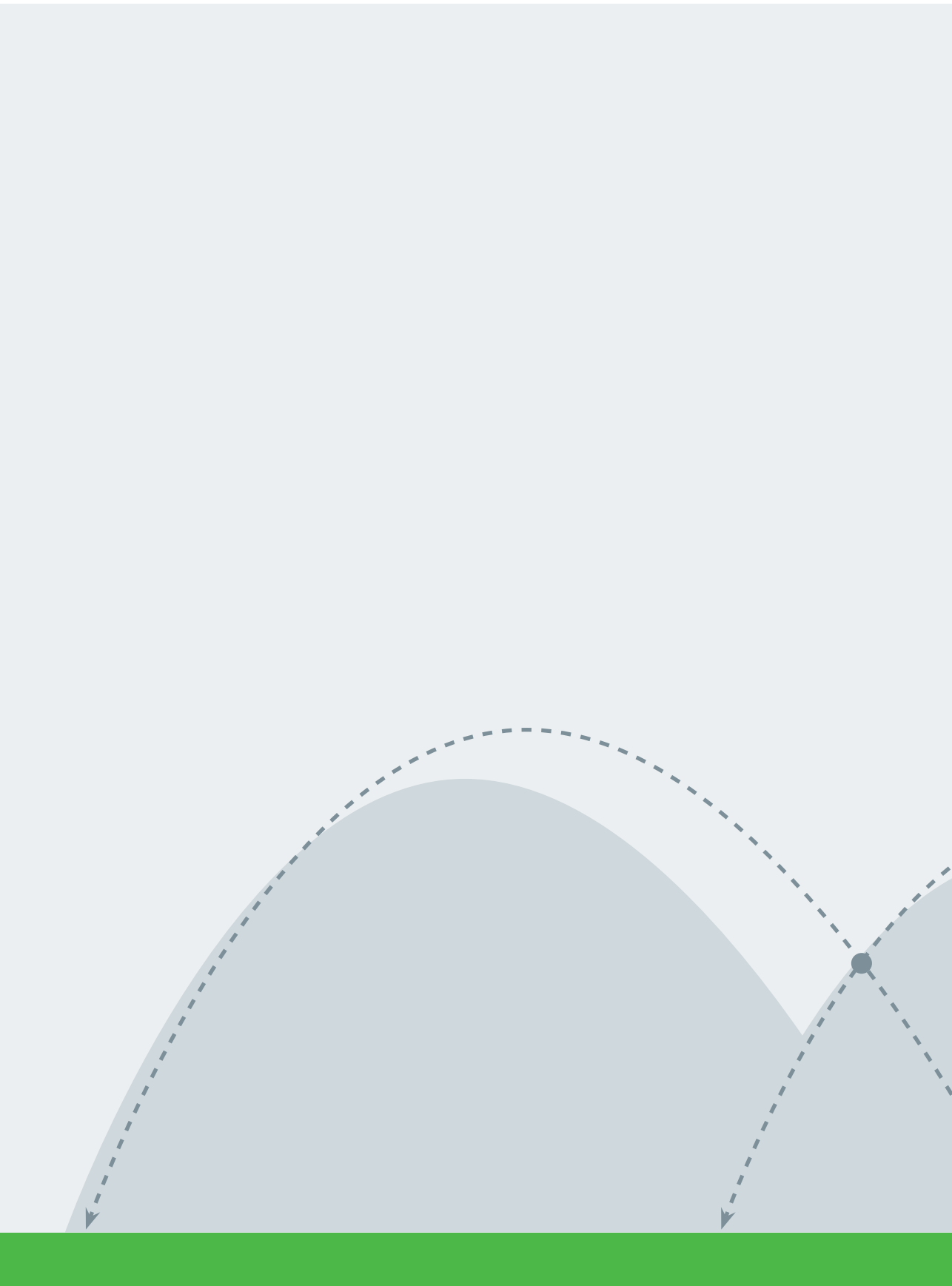
רשות	2014	2015	2016	2017
אל-קסום	4.2%	4.3%	4.5%	3.5%
חורה	3.3%	2.6%	3.7%	1.9%
כסייפה	1.4%	2.3%	2.7%	2.7%
לקיה	1.9%	3.1%	1.8%	1.5%
נווה מדבר	5.8%	4.4%	4.3%	3.9%
ערעה בנגב	2.9%	3.4%	2.4%	2.6%
רהט	3.6%	3.6%	5.4%	2.7%
שגב שלום	3.5%	3.8%	4.8%	2.2%
תל שבע	2.2%	1.6%	2.1%	2.0%

מדדי התוצאות למערכת החינוך הבדואית בנגב, שנקבעו על ידי משרד החינוך כחלק מתוכנית החומש למגזר הבדואי בשנים 2017 עד 2021, מצפים לירידה של לפחות 0.2% בשנה בשיעור הנשירה במגזר מכלל הלומדים – משיעור של 2.2% בשנת 2017 עד ל-1.2% בשנת 2021, ולירידה בשיעור הלא-לומדים בי"ב מתוך שכבת הגיל – משיעור של 29.8% בשנת 2015 עד ל-17.6% בשנת 2021.

מקורות:

- אתי וייסבלאי, חינוך בחברה הבדואית בנגב – תמונת מצב, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 30 באוקטובר 2017.
- משרד החינוך, מערכת "במבט רחב – מספרים על חינוך", כניסה: 12 בנובמבר 2018.
- משרד החינוך, מינהל כלכלה ותקציבים, מערכת "שקיפות בחינוך", כניסה: 12 בנובמבר 2018.
- משרד החינוך, מחוז דרום, מינהל בינוי ופיתוח, נתונים עדכניים על החינוך הבדואי בנגב, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 29 בנובמבר 2018.

הכנסת | מרכז המחקר והמידע

להורדת מסמך זה ומסמכים נוספים:

www.knesset.gov.il/mmm

